

Lajmska bolest

Lajmska bolest je zarazna bolest čiji uzročnik je *Borrelia burgdorferi*. Infekcija se prenosi ubodom krpelja. Vreme od uboda krpelja do pojave prvih simptoma bolesti kreće se od 3 do 32 dana . Rana faza bolesti ponekad može biti bez ikakvih simptoma a oboleli se javi lekaru tek sa kasnim manifestacijama.

Široka rasprostranjenost žarišta (sve opštine u Vojvodini) i rastući trend čine da je ovo oboljenje značajan epidemiološki problem u AP Vojvodini kao i u čitavoj Republici Srbiji.

Oboljenje se javlja u svim dobnim grupama. Najveći broj obolelih registruje se od maja do jula meseca, mada se aktivnost krpelja zapaža tokom čitave godine ukoliko im pogoduju klimatski faktori.

Krpelji kao vektori, odnosno, prenosioci lajmske bolesti

Krpelji oblikom podsećaju na pauke i borave na šumovitim područjima i na neobrađenoj vegetaciji.

Hrane se krvlju mnogih životinja, a ukoliko su zaraženi prenose bakteriju za vreme hranjenja.

Prava veličina (Nenasisana larva, lutka (nimfa), mužjak i ženka)

SIMPTOMI I ZNACI LAJMSKE BOLESTI

Bolest se odlikuje specifičnim lezijama kože, opštim simptomima i neurološkim, reumatološkim i kardiološkim oštećenjima koja se javljaju u različitim kombinacijama u roku od nekoliko meseci do nekoliko godina.

Prva manifestacija je najčešće crvena makula na mestu uboda, koja se polako i bezbolno širi stvarajući koncentrične krugove. Ova specifična promena naziva se *erythema migrans* čiji prečnik, u zavisnosti od mesta uboda, može da bude i 70 cm. Ponekada se javljaju slične multiple lezije na koži nezavisno od mesta uboda. Rani opšti simptomi su: slabost, malaksalost, febrilnost, glavobolja, ukočeni vrat, mijalgija, migratorne artralgije i limfadenopatija. Kod nelečenih, tegobe mogu trajati više nedelja i duže. Simptomi obično počinju nedelju do mesec dana po ubodu krpelja.

Prvi znak je često crvenilo oko mesta uboda (Erythema migrans). Ono se može širiti i formirati veliko prstenasto crvenilo (veće od 5 cm) oko mesta uboda.

(Crvenilo karakteristično za lajmsku bolest se ne sme mešati sa lokalnom kožnom reakcijom na ubod krpelja, koja se razvija dok se krpelj hrani ili kratko nakon što se odvojio od kože). Simptomi slični gripu (glavobolja, groznica, malaksalost, bolovi u zglobovima) mogu se pojaviti pre crvenila ili u isto vreme i mogu trajati nekoliko nedelja ako osobe nisu pod terapijom. Mnogo ozbiljnije komplikacije, kao što su neurološke, problemi sa zglobovima, ređe kardiološke, mogu se ponekad javiti

nedeljama ili mesecima nakon uboda krpelja. Infekcije se javljaju povremeno i kod ljudi koji ne znaju za ubod krpelja ili crvenilo, odnosno negiraju i ubod i crvenilo.

PREVENCIJA

Mada se lajmska bolest može lečiti, prevencija je najbolja zaštita.

Infekcija se može izbeći sprovođenjem jednostavnih mera:

- Biti svestan tipičnih staništa krpelja (područja vegetacije, šume)
- Sprečiti ubod krpelja
- Repelenti/akaricidi, (posebno DEET, autan ili permetrin) štite više sati protiv uboda krpelja
- Nošenje svetle odeće koja pokriva ruke i noge, uvučene pantalone u čarape pomažu da otkrijemo krpelje pre nego što se zakače
- Pažljivo pregledajte sebe i svoju decu tokom boravka u prirodi, a obavezno na kraju dana. Budite svesni da krpelje možete doneti na svojoj odeći ili na kućnim ljubimcima
- Odmah odstraniti krpelja sa kože. Rizik od infekcije se povećava što se kasnije skine sa kože (duže od 24 sata).

Kako odstraniti krpelja sa kože

Nasisan krpelj pričvršćen za kožu

Postupak prilikom uboda krpelja

Glavna poteškoća u odstranjivanju krpelja sa kože je njegova veličina i što je čvrsto pričvršćen. Problemi se mogu javiti i ako usni deo ostane u koži.

Uхватiti krpelja što bliže koži sa finom pincetom i jako povući bez trzanja i izvrtanja.

Budite pažljivi! Ako nemate pincetu nokti mogu biti od koristi, ali operite ruke i kožu po otklanjanju.

Treba izbegavati odlaganje vađenja krpelja. Ako imate dezinficijens, obrišite kožu posle odstranjivanja krpelja. Nikad ne koristite toplotu, kao što je žar cigarete ili šibice. Hemijska sredstva nisu efikasna pri odstranjivanju krpelja, a mogu izazvati druge probleme.

Ukoliko je pri inspekciji kože primećeno da je krpelj ušao rilicom u kožu, treba preduzeti mere koje smanjuju rizik od prenošenja infekcije sa eventualno zaraženog krpelja (smatra se da je zaraženo oko 30% populacije ovih krpelja na našem području): 1. Što pre ukloniti krpelja (zato se koža pregleda svaka 2 sata pri boravku u prirodi, da krpelj ne bi ostao neprimećen po nekoliko dana), 2. Krpelja ukloniti pravilno: bez prethodnog mazanja krpelja sredstvima koji ga ošamućuju, ali i navode na povraćanje, pristupiti jednom od metoda vadjanja. Nijedan metod ne podrazumeva upotrebu golih ruku.

Metod sa pincetom – zahteva upotrebu pincete sa proširenim vrhom, kojom se krpelj čvrsto obuhvati tik uz kožu i odvrće suprotno od kazaljke na satu. Za ovu metodu se ne preporučuje upotreba peana jer zatupasti vrhovi peana stiskaju celo telo krpelja i povećavaju rizik od istiskivanja sadržaja digestivnog trakta u krvotok pacijenta.

Metod sa sapunom – podrazumeva upotrebu manjeg komada nakvašenog sapuna, kojim se prelazi kružnim pokretima po koži oko krpelja, suprotno od kazaljke na satu; postupak treba da traje nekoliko minuta, dok krpelj sam ne izađe.

Metod sa žiletom i pincetom – pincetom sa proširenim vrhom uhvatiti krpelja tik uz kožu i povući ga malo na gore. Žiletom preseći rilicu krpelja. Bitno je ne stiskati krpelja

za telo. Ostatak rilice naknadno odstraniti kao bilo koji trn sterilnim instrumentima i dezinfikovati kožu.

Metod sa lancetom: ukoliko se neinvazivnom metodom krpelj nije uspeo izvaditi ili je rilica zaostala u koži, pincetom uhvatiti ostatak krpelja i povući ga zatežući kožu. Lancetom zaseći ispod mesta uboda tek toliko da se sterilnom iglom izbaci rilica iz kože. Dezinfikovati mesto uboda.

Nakon vadjenja krpelja nije potrebna antitetanusna zaštita niti preventivna primena antibiotika. Mesto uboda treba ambulantno pratiti narednih mesec dana i ukoliko se počne javljati crvenilo koje se širi i/ili regionalni otok limfnih žlezda, i/ili opšti znaci infekcije pacijenta uputiti infektologu koji određuje šemu lečenja i seroloških pretraga.

Šta ne treba raditi:

- **Paničiti**
- **Pritiskati telo krpelja**
- **Paliti krpelja**
- **Stavljati petroleum, lak ili neku drugu hemikaliju.**

Šta treba uraditi:

- **Uzeti pincetu sa špicastim vrhovima.**
- **Oprati mesto uboda pre i posle otklanjanja krpelja antiseptikom.**
- **Oprati ruke.**

*** Ako nemate pincetu, uzmite konac bolje nego da ostavite krpelja u koži. Zavežite omču oko usnog dela krpelja što bliže koži i onda polako povucite na gore.**

LEČENJE

Lečenje nakon uboda krpelja je neophodno jedino ako se razviju simptomi lajmske bolesti.

Rano sprovedeno lečenje odgovarajućim antibioticima pod lekarskim nadzorom je visoko efikasno i obično sprečava pojavu kasnih komplikacija.

SAŽETAK

- Budite svesni područja gde borave krpelji
- Nosite svetlu odeću
- Koristite repelente/akaricide sa oprezom
- Odmah odstranite krpelje
- Javite se doktoru ukoliko se pojave simptomi
- Proverite mesto uboda narednih dana po ubodu
- Ako se pojavi bilo koji simptom opisan u informaciji, javite se svom doktoru što je pre moguće

LEČENJE

Lečenje nakon uboda krpelja je neophodno jedino ako se razviju simptomi lajmske bolesti.

Rano sprovedeno lečenje odgovarajućim antibioticima pod lekarskim nadzorom je visoko efikasno i obično sprečava pojavu kasnih komplikacija.